

”Åh at være en høne”, skrev Frank Jæger. Man kunne i dag fristes til at tænke: ”Åh, at være en finne”, hvis man er lærer. I Finland er det nemlig IN at være lærer. 20.000 finner søger hvert år om optagelse på læreruddannelsen. I Danmark var ansøgerantallet i 2015 kun 2.775, selvom vi er flere danskere end finner. 58 % af de finske lærere føler sig værdsatte af samfundet, kun 18 % af de danske lærere har samme følelse. I Finland er respekten for lærerne endda så stor, at hvis de finske mænd frit kunne vælge, ville førstevalget for ægtefælle være en lærer. For finske kvinder er kun læger og dyrlæger mere attraktive giftemål end lærere.

I Danmark har en del politikere og embedsmænd i en årrække – flankeret af dele af pressen – brugt uanede mængder af energi og penge på at tale lærerne ned. I forbindelse med lockouten gik KL endda så langt, at de brugte et stort antal skattekrone på en annoncekampagne, der skulle hænge lærerne ud som dovne og forkælede. Succesraten ser ud til at være høj. Smædekampagnen er lykkedes. Til skade for folkeskolen og menneskerne i den – både elever og lærere og hele samfundet som sådan. For al forskning og i øvrigt al sund fornuft siger, at lærernes engagement og trivsel er af afgørende betydning for elevernes udbytte af undervisningen, og at respekt for lærerfaget og lærerne styrker folkeskolen.

Vi er nået så langt ud, at både kommuner og skoleledere peger på stigende og alvorlige problemer med at fastholde og rekruttere lærere til de ledige lærerjob. Det er også blevet virkeligheden selv for en seminarieby som Odense. Konsekvensen er, at studenter og andre uuddannede må undervise.

Flere politikere, forskere og kommuner er begyndt at gå en anden vej. Her er en række eksempler på udtalelser fra politikere og forskere, der tager afstand fra mistillidsånd og kontrol:

- Arbejdstidsloven er kontraproduktiv, og lærerne arbejder mindre i dag end de gjorde før.
- Andre steder i erhvervslivet indføres flekstid og mulighed for at arbejde hjemme, men for lærerne blev der indført et helt rigidt system
- Manglende frihedsgrader i lærerjobbet har gjort det mindre attraktivt at være lærer
- Mistillidsånden, der antyder, at man nok ikke rigtigt passer sit arbejde, og at der skal flere måleinstrumenter til, og at man skal være på skolen hele tiden, hænger sammen med New Public Management-tankegangen.

Også i Odense oplever vi, efter et langt og sejt træk, et begyndende kursskifte, selvom der bestemt fortsat er kræfter, der forbliver i mistillidsånden og mener, at kontrol og top-downstyring er eneste mulighed for at få arbejde ud af folk. En gammeldags lønmodtagertilgang fra industrisamfundets storhedstid, der fortsat lever. Underligt nok, når vi ved, at andet vidensarbejde er meget frit - også i Odense. Eksempelvis har administrativt personale i Odense en aftale, der sikrer, at mindst 20 timer om ugen er flekstud - altså max. 17 timers fikstud.

Det bliver i de kommende år afgørende for folkeskolen og for både elever og lærere, at rigtig mange bakker op om de kræfter, der arbejder i den rigtige retning. En retning, hvor folkeskolen igen udvikles med lærerne og ikke mod lærerne. Hvor der er vilje til samarbejde og vilje til at finde fælles løsninger. Lykkes vi ikke med det, risikerer vi, at folkeskolen "dør". Vi ser allerede, at andelen af børn, der går i eller skrives op til privat- og friskoler er stigende. Vi risikerer, at folkeskolen kun bliver for de svageste, og at samfundet knækker midt over. For ikke alene folkeskolens fremtid er under pres. Det er hele den måde, vi tænker samfund på. Folkeskolen er vores fælles kulturbærende institution. Folkeskolen er et billede af den måde hvorpå, vi ønsker at være samfund, og samfundet er et billede af den måde hvorpå, vi tænker folkeskole.

Kursskiftet kan synes at være for langsom og svær at få øje på. Men Odense har på mange måder ligget helt i bund, når det gælder folkeskoleområdet. Derfor er der lang vej op og stadig modstand at forcere, men signalerne er der. **Vi er lykkedes med, at Odense Kommune er gået:**

- **FRA** at det ikke var tilladt at beskrive virkeligheden på skoleområdet, at alt var pakket ind i glittet papir, fremstod som glansbilleder og blev fortalt med florumvundne floskler på trods af tal og fakta – **TIL** at flere og flere anerkender udfordringerne på skoleområdet i Odense Kommune; skolebestyrelser nægter at godkende budgetter, og udarbejder alternativ KIS-rapport, Børn & Ungeforvaltningen udarbejder ”Notat vedr. opfyldelse af elevernes retskrav” og borgmesteren udtaler i FS, at skolen og lærerne er pint og plaget ned til laveste niveau. At anerkende problemerne er første skridt for at kunne finde løsninger.
- **FRA** en årrække med gentagne voldsomme besparelser – omdøbt til innovation, bedre og billigere – **TIL** genåbning af budgetforlig og tilsagn om skattestigninger for at kunne investere i børnene
- **FRA** en nærmest enevældig tilgang fra arbejdsgiverside med diktater, mistillid og kontrol - **TIL** første skridt i retning af at aftale vilkår, der kan understøtte lærerarbejdet.
- **FRA** en følelse af at være truet på sit job eller blive udsat for verbale overfald, hvis man var kritisk – **TIL** at rådmanden sammen med Odense Lærerforening udsendte dogmer for god dialog
- **FRA** at de dårlige trivselsundersøgelser år efter år blev bortforklaret som ”øjebliksbilleder” – **TIL** en politisk udmelding fra rådmanden om, at de skal forbedres.

Vi har været igennem en slidsom proces. Det har krævet systematiske, vedholdende og strategiske indsatser af os at nå hertil. Men folkeskolen i Odense er kommet i fokus som et vigtigt område for byen.

- Investeringer i børnene er udtrykt som en vigtig del af vækststrategien
- En gallupundersøgelse i julen viste, at det vigtigste emne for vælgerne, i forhold til hvor de skulle sætte deres kryds ved næste kommunalvalg, er folkeskolen (38 %)
- Flere politikere italesætter vigtigheden af at investere i skolen
- Et enig byråd stemte for en lokalaftale for lærerne
- Skolebestyrelser og mange forældre har på det seneste gjort en stor indsats for folkeskolen
- Skolelederne har bidraget til at tegne et virkelighedsbillede og bakket op om nødvendigheden af investeringer i folkeskolen

Som sagt er der lang vej endnu, men paradigmeskiftet er begyndt. Nogle vil sige, at det mest er ord uden handling og ændringer, men udviklingens fart afhænger af hvor mange, der vil den rigtige vej. Derfor er der brug for pres og støtte og opbakning til dem, der vil samarbejdet, dem der tør gå en anden vej – til gavn for folkeskolen. Vi har brug for alle kræfter.

Vi er langt fra i mål, og mange - både børn og medarbejdere har betalt prisen for de seneste års massive besparelser og nedsættende retorik. Eleverne har betalt prisen på udbytte og trivsel, lærerne på dårlig trivsel og øget sygefravær. Lærerne havde tidligere et meget lavt sygefravær, også det er det lykkedes at ødelægge.

- **Der er lang vej endnu** og mange bump på vejen, men vi fortsætter, for vi tror på folkeskolen. Den er vigtig - for de børn der går i den her og nu, for medarbejderne men også for fremtiden, for vores samfund, og den måde vi indretter den på.
- **Der er lang vej endnu**, før investeringerne, får folkeskolen i Odense op fra bunden. KORA (kommunernes og regionernes analyseinstitut) har i januar udnævnt Odense Kommune som én af de syv kommuner, der bruger mere end 10 % mindre end forventet på skoleområdet.

- **Der er lang vej endnu**, før trivselsundersøgelserne for lærerne når bare op på niveau med gennemsnittet for de øvrige medarbejdere i Odense. Indtil nu har ingen i Odense Kommune magtet eller villet finde løsninger, der for alvor har haft en positiv betydning. Enkelte skoler har år efter år ligget helt i bund, uden der er sket noget - uden konsekvenser. Ikke mindre end 2/3 del af skolerne ligger under Odense Kommunes gennemsnit.
- **Der er lang vej endnu** før, der bliver balance mellem undervisning og forberedelse og mellem opgaver og resurser. Igen og igen oplever man på mange skoler, at det vælter ned med tiltag og indsatser, som giver lærerne endnu flere opgaver. Tiltag der behandles som ”det nye sort”. Så længe der ikke er flere resurser, er det tvingende nødvendigt at prioritere i opgaverne - prioritere kerneydelsen - kvaliteten i undervisningen. Det kræver politikere og ledere, der tager ansvar og skærmer lærerne mod det hav af nye opgaver, der strømmer ind og ofte driver med strømmen ud igen, blot for at nye og flere kan tage over. Et billede på Facebook af et citat klæbet op med gaffatape siger meget præcist, hvordan ændringerne på folkeskoleområdet opleves af mange: ”Vi arbejdede hårdt; men hver gang, det begyndte at fungere, blev nye planer om at omorganisere iværksat. Jeg lærte mig senere i livet, at vi er tilbøjelige til at møde hver ny situation gennem omorganisering, og jeg lærte også, hvilken vidunderlig metode dette er til at skabe en illusion om fremgang, mens det i virkeligheden forårsager kaos, ineffektivitet og demoralisering” - Cajus Petronius, år 66 efter Kristi fødsel.
- **Der er lang vej endnu**, før der er de nødvendige støtteforanstaltninger til, at vi kan lykkes med inklusionsopgaven. Flere og flere børn er inkluderet, samtidig med at der er sparet voldsomt, og færre til at løfte opgaven. Et første positivt skridt er A.P. Møller projektet, med diplommodul under ordentlige vilkår og fokus på co-teaching. Co-teaching hvor læreren, der er ekspert i klassen, i fællesskab planlægger, forbereder og evaluerer undervisningen sammen med en speciallærer, der netop har de kompetencer, som efterspørges i forhold til den inklusionsopgave, der er i klassen. Desværre har Odense endnu ikke benyttet sig af § 16 b, hvor tiden fra den længere skoledag kan flyttes ind i en kortere skoledag, selvom undervisningsministeren i flere høringsbreve har opfordret kommunerne til det. Her har politikerne en oplagt chance for at sikre, at co-teaching kan fortsætte efter A.P. Møller projektets ophør, hvis man giver skolerne lov til at omlægge undervisningen til co-teachingforløb i de enkelte klasser, der har et konkret behov.

- **Der er ikke mindst lang vej endnu**, når det gælder det store spørgsmål: ”Hvad vil vi med skolen?” Udviklingen af folkeskolen har i en årrække været styret af New Public Management. En djøfisering, hvor regnedrenge har lavet kontorudregninger af, hvordan der skal drives folkeskole i Danmark. Skolen er blevet en forretning, der skal løbe rundt. Bureaucrati, kontrol, dokumentation, digitalisering, arkivering og udbyttmåling er bare nogle af udtryk, som bruges og understøtter KL's retning med mål og resultatstyringsværktøjer på folkeskoleområdet. Test og karakterbenchmarking har skubbet til en ”teaching to the test”- tilgang til undervisningen. Senest har vi været vidner til et grotesk forløb om læringsmålstyret undervisning. Odense Kommune har på diasshow til skolerne kaldt det for ”det nye sort”. Nogle lærere er blevet pålagt at opstille læringsmål for hver enkel elev i hver enkel lektion. Seneste udvikling er udtalelsen fra kontorchefen i Undervisningsministeriet Anders Andersen: ”Tanken i vejledningen om læringsmålstyret undervisning er, at læreren med udgangspunkt i Fælles Mål opstiller læringsmål for undervisningsforløbet og klassen - og ikke for den enkelte lektion og for den enkelte elev
”Vi er rigtigt kedede af, hvis det er den misforståelse, der opbygges blandt lærere og ledere, når man hører vores læringskonsulenter fortælle. Sådan er det ikke, og det er meget vigtigt at sige.” Han vil ikke gætte på, hvordan lærere eller ledere har fået den opfattelse, men det er vigtigt for ham at fjerne misforståelsen.
En lærer har på et kursus i læringsmålstyret undervisning oplevet, at underviseren opfordrede til, kun at lade eleverne læse det vigtigste kapitel og ikke hele romanen for at kunne nå læringsmålet. Et andet eksempel på et overdrevet hysteri om læringsmålstyring fremgår af et forældrebreve, hvor en forælder beskriver, hvordan han oplever, hvordan magien forsvinder i læringsmålstyringen:

Forleden var jeg en del af noget magisk. Jeg så "Snehvide og de syv små dværge" opført af 0. a på en skole i det nordlige København. Børnene var fantastiske, og deres fællessang til sidst er tatoveret ind i min hukommelse.

Men euforien varede ikke længe. Samme aften fik vi denne mail fra skolen: "Jeres børn har de seneste 10 uger arbejdet seriøst og målrettet på at nå de opstillede læringsmål knyttet til forløbet. I kommende uge udsendes til orientering en dokumentation og evaluering af processen."

Bang! Med et pennestrøg forsvandt magien. Teaterstykket og børnenes entusiasme og glæde blev instrumentaliseret og proppet ind i en rationel og vurderende ramme, hvor målestokken ikke længere er børnenes evne til at skabe noget sammen, men den enkeltes præcision i replikken.

Men det er vel heller ikke sandt, at de seksårige børn har arbejdet målrettet på at nå de opstillede læringsmål? Kan man forestille sig, at børn er styret af læringsmål, når de indsmurte i maling laver rekvisitter i papmache? Kan man forestille sig, at læringsmålene blinker i deres bevidsthed, når de modtager forældrenes enorme hyldest?

Alle fag har både en inderside og en yderside. Når man krænger vrangen på sin faglighed ud, så bliver den klodset, uvedkommende og umenneskelig. Det tror jeg, den dygtige lærer ved. Men jeg tror også, at det store politiske fokus på læring tvinger læreren til at vende vrangen ud.

Selvfølgelig gider jeg ikke læse evalueringen og de mange PowerPoints. Jeg vil se glade børn, der trives og udvikler sig. DET SÅ jeg. Resten af den historie hører til i et ringbind på lærerværelset.

Alt sammen er dette eksempler - milevidt fra den måde vi traditionelt har tænkt skole, langt væk fra bredden i formålsparagraffen og langt væk fra tankegangen om, at i skolen skal man træde varsomt, for her bliver mennesker til. Fra tanken om at skolen er for hele livet - ikke bare for erhvervslivet. New Public Management bølgen har igen og igen sat fokus på ”HVORDAN” med pædagogisk ensretning og effektivisering, i stedet for at stille spørgsmålet ”HVORFOR”, vi driver skole. Det er afgørende, at vi som lærere ikke lader os afprofessionalisere. Vi er de professionelle. Det der foregår i skolen, kan ikke regnes ud ved et skrivebord. John Dewey skriver i 1895 – altså for 120 år siden: ”Det er... tilrådeligt, at læreren skal forstå, og endda være i stand til at kritisere, de generelle principper, som hele uddannelsessystemet dannes og administreres efter. Han er ikke som en menig soldat i en hær, der forventes blot at adlyde”. Lad os nu – igen - få fokus på HVORFOR og ikke bare HVORDAN.

I Danmarks Lærerforening har vi i samarbejde med skole og forældre og folkekirken taget initiativ til at få startet en folkelig debat om: ”Hvad vil vi med skolen”. I Odense har vi første arrangement klar og opfordrer jer, forældre, politikere og alle, der har interesse i skolen til at møde op til et oplæg med Morten Albæk, filosof, forfatter og erhvervsmand, tirsdag d. 31. maj kl. 19 i Rådhusalen. Her vil I også blive præsenteret for det næste arrangement.

Vi skal have sat gang i en folkelig debat om folkeskolens brede formål. Folkeskolen skal forberede eleverne til deltagelse, medansvar, rettigheder og pligter i et samfund med frihed og folkestyre. Skolens virke skal derfor være præget af åndsfrihed, ligeværd og demokrati.

Frihed og folkestyre, åndsfrihed, ligeværd og demokrati. Det er store ord; men der har vel aldrig været mere grund til at fokusere på formålet med at gå i skole. Formålet med at gå i skole er netop det store spørgsmål om HVORFOR - og ikke som det sker folkeskolen i Danmark - HVORDAN.

Viden er ikke bare noget, der kan måles. Det handler ikke om at kunne overvinde andre nationer i målinger. Det handler om at være med til at værne om og dygtiggøre det menneske, som skal bære civilisationen og kulturen videre. I sidste ende handler det om vores samlede evne til at forholde os til de truende problemer og uanede muligheder, vi står over for – elevernes fælles fremtid. I skolen skal eleverne få en følelse af, at skolen kender til problemerne og kan hjælpe eleverne med at blive i stand til at gøre noget ved dem. Folkeskolen er værnet mod den dumhed, der så ofte kommer til udtryk i mødet med det nye, det ukendte og det uforudsigelige. Dumhed fortrænges alene med dannelse og uddannelse. Og det er - i langt højere grad end førstepladser i tabeller og retstavning - folkeskolens opgave.

Vi skal have genskabt tillid og respekt om lærerfaget og folkeskolen. Det kræver, at de der står i spidsen – politikere og embedsmænd – ændrer retorikken, ændrer holdningen og ændrer kursen. Det skal ikke være langt mere attraktivt at være finne eller ansat i en anden kommune, eller et andet job uden for folkeskolen. Det skal være IN at være lærer i Odense. Det kræver, at vi som lærere føler os værdsatte. Det kræver ikke alene ord men handlinger, der bygger på en grundlæggende tillid og respekt.

Jeg vil gerne benytte lejligheden til at sende en stor tak for den støtte og opbakning, vi har fået blandt tillidsvalgte og medlemmer. Vi har oplevet et enormt sammenhold. Der er ingen tvivl om, at en af intentionerne med lockouten og den overfølgende LOV 409 var at skabe splittelse og nedbryde det stærke sammenhold. Der er ikke noget lettere, end at give op, passe sig selv og kritisere hinanden, når tingene bliver svære. I tillidsvalgte kunne have valgt at trække jer, jeres vilkår er blevet voldsomt forringet, og Odense Kommune og KL har forsøgt at sætte jer ud på et sidespor. Den tillid og respekt for jer og værdien af, at finde fælles løsninger, har mange steder været stort set ikke eksisterende. Men også I har stået sammen, ydet en stor indsats og være uvurderlige i forløbet med de vigtige skridt, der er taget for lærernes vilkår og folkeskolen i Odense.

En ny medlemsundersøgelse på landsplan har vist, at medlemsopbakningen i Danmarks Lærerforening er faldet fra, at ca. 90 % efter lockouten oplevede, at foreningen i høj grad eller i nogen grad opfylder deres behov, til ca. 72,1 % i dag. De utilfredse begrundes især deres faldende tilfredshed med to udsagn. Den ene; at Danmarks Lærerforening skal bruge samarbejdsvejen til at komme videre. Den anden; at Danmarks Lærerforening skal gøre mere brug af konfliktkursen. To helt modstridende forventninger, som det kan synes umuligt at forene. Men vi skal kunne rumme alle. Det gør os kun stærkere og skarpere, at vi er uenige og løbende grundigt diskuterer, inden vi handler, så længe det er sammenhold og et fælles ønske om det bedste for folkeskolen og vilkårene for at levere god undervisning, der driver os.

Om kursskiftet holder, og om ord efterfølges af handling, står og falder langt hen ad vejen med, om der bliver en lokalaf tale for lærerne.

Et enigt byråd stemte i februar for at starte forhandlinger om at indgå en lokalaf tale mellem Odense Kommune og Odense Lærerforening. (Se byrådsbeslutningen bag mig.)

Det er positivt.

Aftalen skal være budgetneutral. Det betyder, at der ikke kommer flere resurser, at der ikke bliver flere lærere til at løse den store mængde af arbejdsopgaver, som folkeskolen og dermed lærerne pålægges.

Alligevel mener vi, at det er et skridt fremad i forhold til, hvor vi står i dag. Et skridt fordi byrådet samtidig ønsker, at aftalen skal indeholde elementer, der har fokus på fleksibilitet i arbejdstilrettelæggelsen og balance i opgaverne.

Hvis fleksibilitet i arbejdstilrettelæggelsen ikke bare skal føre til ”det grænseløse arbejde”, er det vigtigt, at det er en mulighed, som den enkelte lærer kan vælge og ikke mindst, at der også er elementer, der tager højde for balancen i opgaverne. Det er afgørende, at Odense Kommune og skolelederne prioriterer i arbejdsopgaverne, prioriterer kerneydelsen, og skærmer lærerne mod det væld af nye omsiggribende opgaver, der vælter ind over folkeskolen eksempelvis elevplansarbejdet, læringsmålstyret undervisning og læringsplatformen ”Min uddannelse”. Når der er enorm ubalance mellem opgaver og resurser, er der to veje at gå. Man kan tilføre flere resurser. Det sker tidligst ved næste budgetvedtagelse. Eller man kan mindske antallet af arbejdsopgaver. Enten ved at fjerne opgaver eller nedprioritere dem til lovens minimum.

Hvis vi lykkes med at indgå en aftale, vil den ikke løse alle problemer. Der vil stadig være kæmpe udfordringer i forhold til en dårlig økonomi på skoleområdet. Men det vil være et skridt på vejen mod bedre vilkår for at løse opgaverne som lærer.

Vi har været i gang med at se på muligheden for at indgå en lokalaf tale længe. Først ved at afsøge, hvad en aftale skal indeholde som det væsentligste. Det har vi gjort både på faglig klub møder og møder med de tillidsvalgte. Vi har også afholdt møder med Odense Kommune siden efteråret. Først sonderingsmøder og senere forhandlinger.

Det har været ret barskt forhandlingsforløb, fordi embedsmændene indtil videre tolker byråds beslutningens sidste ord om ikke at indskrænke ledelsesrummet, som en modsætning til første del af byråds beslutningen om at indgå en lokal aftale. De mener ikke, at de har mandat til at indgå noget bindende, men kun hensigtserklæringer. En lokal aftale er netop bindende for parterne. ”Tilstræbe”, ”kan” og ”bør undgå” er ikke en forbedring i forhold til, hvor vi står i dag. Flere administrationsgrundlag med hensigtserklæringer vil ikke gøre en forskel i forhold til de fælles udfordringer, vi står i nu – bl.a.:

- Faldende kvalitet i undervisningen og dermed dårligere udbytte og trivsel for eleverne
- Dårlig trivsel og øget sygefravær for lærerne
- Problemer med at fastholde og rekruttere lærere
- Stigende andel af forældre, der vælger privat- og friskoler

Det er derfor dybt beklageligt, hvis der tolkes, at der er modstrid i ordlyden i byråds beslutningen, så der ikke kan indgås en lokal aftale.

Skyldes det, at politikerne, der stemte for ordlyden, ikke var gjort bekendt med fra embedsmandsside, hvordan det ville blive tolket.

Eller var politikerne klar over det. Det er svært at tro på?

Uanset hvad, så bliver vi ved forhandlingsbordet. Og vi vil holde politikerne fast på, at de har besluttet, at der forhandles om en lokal aftale. Det er politikerne, der bør sætte dagsordenen – ikke embedsmændene. Derfor må politikerne træde i karakter, så der kan indgås en lokal aftale. En lokal aftale der indeholder elementer, der har fokus på fleksibilitet i arbejdstilrettelæggelsen og balance i opgaverne, så der opleves, at vi har taget et skridt i forhold til, hvor vi står nu og i forhold til de udfordringer, vi står i. Lige præcis det, der står i byråds beslutningen og som politikerne fremhævede under byrådsdebatten, som det allervigtigste!

En aftale er af stor betydning både fordi, det er et signal om, at ord om at genopbygge tillid og respekt ikke bare er ord men også efterfølges af handling.

Endnu et år uden kollektivt aftalte vilkår men med et administrationsgrundlag kun indeholdende hensigtserklæringer:

- Der spiller lærere og skoler ud mod hinanden
- Der opleves som uretfærdige og mangel på social kapital

- Der er uigennemsigtige og skaber forskelsbehandling
- Og som placerer konflikterne på skolerne og mellem lærerne

Vil kun forringe trivslen og være tegn på manglende vilje til reelt at ville forbedre vilkårene for lærerne.

Det er afgørende, at vi lykkes med en lokalaftale – men ikke en aftale for enhver pris.